



AUGUSTUS 1977 - no.7

# Van Haver Tot Gort

Uitgave van het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde

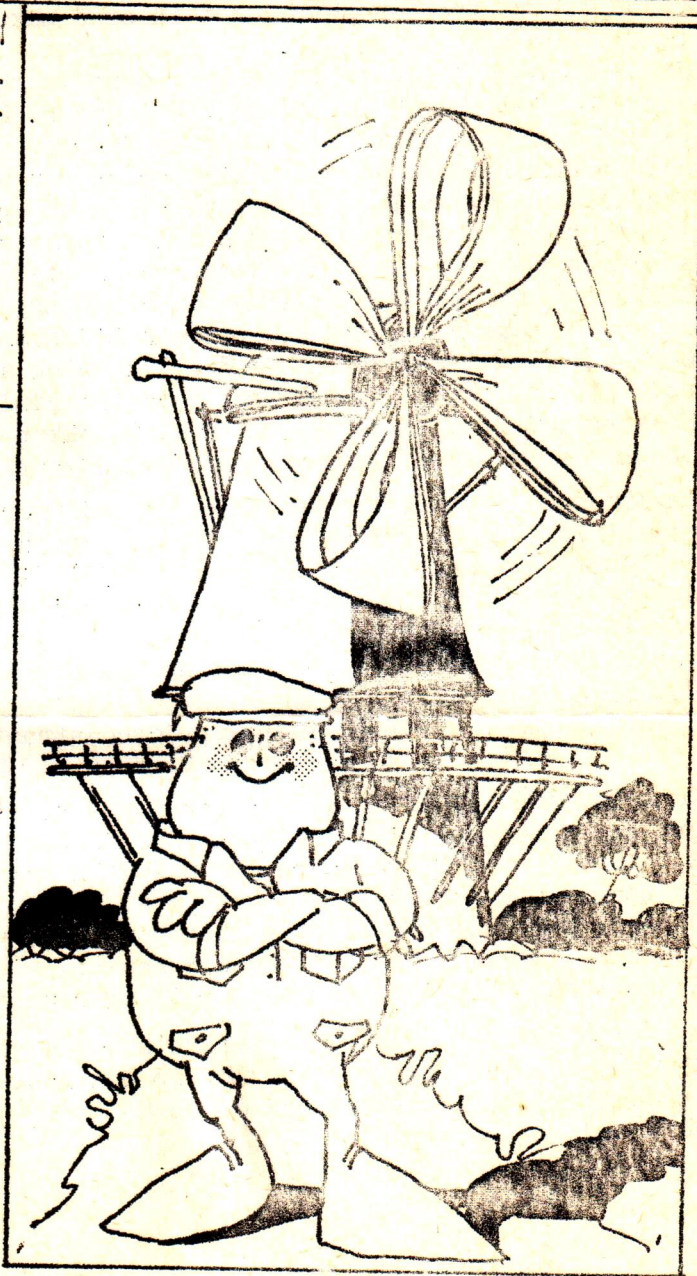
Sekretariaat : Bökkers Mölle - Rijksstraatweg 45, Olst (Ov)

Radaktieadres : Parkweg 59, Schiedam

Van zomer was dat, weinig zon en weinig wind; zelfs het beste wieksysteem hielp daar vaak niets aan. En veel regen, dus die paar collega's met een watermolen waren de weinigen die goed zaten! Lang moeten wachten voordat U dit nummer van ons blad eindelijk in de bus kreeg. Maar vakantie van de redactie en de vele werkzaamheden die er op een ander gebied waren te doen zijn er de oorzaak van geweest, dat er zo'n drie maanden verlieden sinds ons vorige nummer. Maar U heeft dan ook een extra dikke aflevering in huis, met alle informatie over de molenbrood-garantie-ouwels en een monster-tje van die ouwels erbij. De deelnemers die die ouwels werkelijk mogen gaan gebruiken krijgen naast ons blad, een stapel papier in huis om U tegen te zeggen. Hopelijk hebben ze er het grootste deel ervan snel over hun bakkerskring rondgestuurd.

Wat vindt U o.a. nog meer in dit nummer :

- onder het motto "Van roe en stad tot looper en ligger" een aantal technische wind- en waterkorenmolenaars wetenswaardigheden o.a. over het fokwieksysteem.
- een bericht over de voorbereiding van periodieke kwaliteitskontrôle van meel en bloem e.d.
- een stukje over molenaar Pau van den Eynden en zijn Dommolse watermolen
- geen uitgebreide molenbeschrijving onder het motto "Dolen op een molen". De van U verwachte reakties zijn niet binnengekomen helaas.
- geen ontwerp papieren meelzak voor de detailverkoop. Door de ouwel-activiteiten zijn we daarmee niet helemaal rondgekomen. Maar zo hebben we mooi nog wat voor ons volgende nummer over.



Leve de oude meesters!

Je moet als leerling molenaar van goede huize komen voor het zover is, maar als je eenmaal bewezen hebt dat je wat waard bent en je bij een oudere molenaar op de molen de vang mag hanteren en aan de ligt mag staan, en misschien wel met een redelijke lucht in je eentje mag staan malen en nog later ook een bodemseltje eruit mag slaan op de steen, dan is er een bijzonder belangrijke periode begonnen. Het zijn er maar weinig, die vakbekwame molenaars die hun korenmolen echt in bedrijf hebben. Maar steeds meer blijkt dat ze - een enkeling daargelaten - best bereid zijn zich in te zetten om de jongere generatie wat van het vak te leren. Tenminste, als de relatie met de nodige bescheidenheid tot stand wordt gebracht en als die oudere molenaars een beetje kunnen wennen aan nieuwe ideeën die soms door de jongelieden worden geuit.

Zelfs blijken sommigen bereid om, als zo'n aankomend molenaar ergens, al is het maar voor de vrije tijd, op 'n molen "voor zichzelf" gaat beginnen naar zo'n molen toe te trekken om bij het in orde maken van de stenen en wat dies meer zij, te adviseren en te helpen.

Wij denken in dit verband om maar eens te noemen, aan molenaar Arie Berkhout van "Het Rode Hert" in Oudorp bij Alkmaar. Die is momenteel, zoals we vernamen bijzonder actief om in het uiterste Noorden van Noord-Holland een jonge enthousiaste aankomend molenaar met zijn molen aan de gang te helpen. Hij ziet er niet tegenop om, naast de drukke werkzaamheden op zijn eigen molen, ook nog af en toe naar een verderweg gelegen molen te reizen en daar zijn adviezen over het scherpen van de stenen te geven, zoals hij laatst in Schiedam op de molen "De Vrijheid" present was om de heren Batenburg en Wassens die daar met jeugdig elan de molen bemalen van raad te dienen bij het opleggen van een ander scherpstel. Ook onze voorzitter molenaar Fr. Gunnewick speelt als leermeester een belangrijke rol. Hij is voor een goed deel verantwoordelijk voor de "opleiding" van Rolf Wassens (die ook in Peize van Bart Schokker het nodige opstak), laat die nog niet los, en komt ook af en toe op de molen waar Rolf thans werkt, kijken hoe het gaat.

In Zeeland, vanouds een bolwerk van molenaarsvakmanschap, zijn twee van die molenaars (helaas hebben zij momenteel geen volop in bedrijf zijnde molen maar ze beschikken daarintegen wel over tijd) die ons verzocht hebben door te geven, dat ze graag een rol als leermeester/adviseur willen vervullen en daarbij bereid zijn om naar iemand die op zijn molen hun inbreng zou kunnen gebruiken, toe te reizen. Tenminste als het om een serieuze zaak gaat. Het zijn de heren :

- L.A. Verhage, Schoolstraat 25 Poortvliet, tel. 01662-544 en
- J. Wagenaar, Plasseweg 9 Waarde, tel. 01134-1498

De eerstgenoemde is in molenaarskringen bekend als de man die eigenhandig ingrijpende restauratiekarweien aan de stenen stellingmolens in Poortvliet en St. Annaland heeft geklaard. De molen in Poortvliet, die hij lang heeft bemalen is thans in andere handen overgegaan.

De heer Wagenaar heeft, zo vernamen wij het vak geleerd op de molen "De Aeolus" te Wemeldinge. Om formele redenen kon hij niet toetreden als deelnemer van onze Stichting, maar zijn vakmanschap is er niet minder om!

Wij zijn verheugd om U deze berichten te kunnen doorgeven, gaarne steken we al die oude (leer)meesters die zich op hun manier voor het behouden van het ambacht in de toekomst inzetten, ook degenen die we niet hebben genoemd, een pluim op de hoed!

## I N M E M O R I A M

In de achterliggende periode ontvielen ons vier collega's die behoorden tot de oudste molenaarsgeneratie. Wij willen daar graag even bij stil staan.

- Op 2 juli j.l. overleed op 88-jarige leeftijd J. Hoogendoorn, molenaar van de molen "De Windhond" te Woerden.  
Tot nagenoeg de laatste dag van zijn leven liet hij het wiekenkruis van zijn molen wentelen. Een echte periode van buiten bedrijf zijn heeft zijn molen nimmer gekend. Nog elke zaterdagavond werden de wieken voor de zondagsrust in de overhekstand gezet. Wellicht was zijn molen de enige waarop dit gebruik zonder onderbreking in toepassing is gebleven. Van Lambalgen sprak in "De Molenaar" terecht van het afsluiten van een periode. Nu staat het wiekenkruis van de molen stil, in de rouw-----Helaas, geen opvolger zal het werk op de molen voortzetten.
- Molenaar A. Gunnewick, de vader van de voorzitter van ons Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde, overleed op 25 juli d.a.v. in de leeftijd van 95 jaar. De laatste paar jaren niet meer actief, heeft hij toch tot op zeer hoge leeftijd de molen "De Vier Winden" te Vragender zelf bemalen. Voor veel molenliefhebbers was deze man, al tijdens zijn leven een legendarische figuur. In Vragender betekent zijn heengaan een gemis. Gelukkig zet zijn zoon Frans het werk op waardige wijze voort.
- De mulder van de "Sint Petrusmolen" te Venray, P. Stoks, was als windmolenaar de laatste tijd al minder actief. Toch is ook met zijn overlijden eind juli, op 54-jarige leeftijd weer een nog niet zo oude vertegenwoordiger van de traditionele windmolenaarsgarde heengegaan.
- Hoewel al ettelijke jaren molenaar -in ruste- leefde de vroegere eigenaar van de standerdmolen "De Ster" te Wanroy, molenaar H. Roynen nog intens met het wel en wee van zijn thans in restauratie zijnde molen mee.  
Nog twee weken voordat hij op 12 augustus, in de leeftijd van 84 jaar overleed, was hij met de molenmaker in gesprek om hem allerlei bijzonderheden omtrent de vroegere toestand van de molen te vertellen. Het is verheugend te weten dat zijn zoon, die het windmolenaarsvak in zijn jeugd nog op de standerdmolen van zijn vader leerde, als de molen weer in oude glorie prijkt, voor het regelmatig draaien van de wieken wil gaan zorgdragen.

Genoten beide eerstgenoemden, mede door vele publicaties in het vakblad "De Molenaar", in kringen van molenaars en molenliefhebbers landelijke bekendheid, de beide andere van ons heengegane collega's waren in hun streek evenzeer bekend als typische windmulders.

Mogen zij rusten in vrede en mag hun nagedachtenis een inspiratie betekenen voor de jongere generatie bij het voortzetten van de uitoefening van het ambacht dat, maar dat zullen zij zich wellicht niet meer hebben gerealiseerd, thans een kans heeft om toch op bescheiden schaal te blijven voortbestaan.

Periodieke Kwaliteitskontrôle Molenaarsmeelprodukten.

Veel ambachtelijke bakkers zijn aangesloten bij het Station voor Maalderij en Bakkerij te Wageningen en laten via die instelling hun brood, krentebollen en wat dies meer zij, periodiek keuren door het in dezelfde plaats gevestigde Instituut voor Graan, Meel en Brood van TNO.

Periodiek komt een medewerker van bovengenoemd instituut de winkel binnenstappen en neemt dan van de broodvoorraad monsters mee naar Wageningen. Hoe vaak er per jaar gekeurd wordt, is afhankelijk van de omzet van de bakker. De keuringsresultaten worden keurig op schrift gesteld en naar de bakker gezonden.

Natuurlijk brengt dat wel wat kosten met zich mee maar om geregeld van een neutrale, deskundige instantie te vernemen hoe de kwaliteit van de produkten is die men aflevert, dat weegt daar ruimschoots tegen op!

Welnu, het bestuur van de Stichting Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde is van mening dat een dergelijke keuring, maar dan voor meel, bloem en aanverwante produkten in de toekomst verplicht moet worden voor alle bij de Stichting als deelnemer aangesloten molenaars. Reeds eerder werd daarover het nodige gefilosofeerd, maar thans is het zover dat een dergelijke periodieke keuring serieus gaat worden voorbereid.

Omdat mooi uitgemalen meel, van slecht bakwaardige tarwe toch tot teleurstellende resultaten kan leiden en omgekeerd, zou het dan gaan om het via een zgn. zeefproef kontroleren van de "uitmaling" (hoe fijn, hoe scherp of hoe bloemig) en om het via een zgn. "bakproef" kontroleren van de bakeigenschappen van de meel- of bloemonsters.

Dit zijn proeven die het TNO-instituut standaard uitvoert en waarvan de kosten in de tarievenlijst zijn terug te vinden.

Simpel genoeg dus, zou men zeggen, maar zoals met veel van die kwasi simpele zaken, er schuilen toch nog wel een paar addertjes onder het gras en zijn er tal van vragen die voordat er een echt voorschrift kan komen, moeten worden beantwoord.

In de eerste plaats moet worden vastgesteld bij welke grens de minimum eisen om te voldoen aan de kwaliteitsnorm worden gesteld. Meel dat aan die norm voldoet zal mogen worden aangeduid met letter A; produkten die niet aan de minimum eisen voldoen moeten worden verkocht met letter B als toevoeging na de produktnaam; zie b.v. de produktaanduidingen in het adviesprijzen overzicht.

Hoe moeten de resultaten van de uitmalingskontrôle (zeefproef) tegen de resultaten van de bakwaardigheidskontrôle (bakproef) worden afgewogen en hoe zwaar moet een kontrôle op het vochtgehalte van het monster, meetellen in de beoordeling.

Een volgende vraag is, welke receptuur moet worden gebruikt bij de bakproef of moeten er vanwege regionale verschillen meerdere recepturen worden bepaald waaruit de molenaar vooraf kan kiezen.

Verder moet worden bepaald hoe vaak er, afhankelijk van het aantal balen dat per week wordt omgezet, jaarlijks monsters (en proeven) moeten worden genomen.

Om een gefundeerd antwoord op al die vragen te vinden zullen over het hele land verspreid, een tiental deelnemende molenaars worden benaderd om hen toe te zenden tarwemonsters te vermalen en meelmonsters terug te zenden voor bak- en zeefproeven. Aan de hand van de resultaten hiervan zullen de keuringseisen worden vastgesteld. Voorlopig zal het onderzoek zich beperken tot volkorentarwemeel, pas later zal bloem, roggemeel e.d. aan de orde komen.

Om e.e.a. te organiseren en uit te werken, heeft het bestuur een 3 mans-werkgroepje ingesteld waarvan secretaris Wassens en bakkeradviseur Hazenberg uit Vlaardingen hebben toegezegd deel te zullen gaan uitmaken en waartoe ook de op dit gebied zeer deskundige heer Hartgerink uit Wageningen (eveneens bestuursadviseur) zal worden uitgenodigd.

We wensen de heren wel sterkte met deze even belangrijke als omvangrijke klus.



### Adviesprijzen '77 - '78

Begin Augustus zijn de adviesprijzen voor het maalseizoen '77-'78, voorzien van een volledig overzicht van de staffelverhogingen, aan de belanghebbenden toegezonden.

Onder belanghebbenden moet dan worden verstaan dié molenaars die geballoteerd zijn als deelnemer van onze Stichting en hun deelnemersbijdrage hebben voldaan.

Publicatie is dus niet via Van Haver tot Gort geschied en wel omdat in de eerste plaats de informatie te laat zou zijn gearriveerd en voorts is op deze manier enige selectiviteit in onze dienstverlening bereikt.

Te Hooi en te Gras.

(Korte Ambachtelijke Korenmolenaarsnieuwtjes.)

1. De "Paiser Meul" laat geen windje meer onbenut.

Bakkers-molenaar Koning, die in 1973 na de restauratie van de fraaie achtkante stellingmolen in Peize in samenwerking met molenaar Bart Schokker ervoor zorgde dat de molen weer in bescheiden mate in bedrijf kwam - hij ging malen voor eigen gebruik en later ook voor een enkele collega - heeft het thans zeer druk. Sinds kort namelijk is de molen weer een volle weekproduktie gaan malen, voor een groep bakkers van het Echte Bakkersgilde, en blijft geen windje meer onbenut.

Dit had op 1 juni j.l. feestelijk van start moeten gaan en de Drentse Commissaris Der Koningin, Mevr. Mr. Schilthuis zou hiertoe het sein hebben moeten geven... Van start is de nieuwe periode van grote bedrijvigheid wel gegaan, maar met stille trom. De Commissaris had in Assen zwaarwichtiger zaken aan haar hoofd vanwege de gijzelings- en kapingsaffaire in BovenSmilde en De Punt, waarvoor toen heel Nederland de adem inhield.

We hopen dat ondanks de stilte rond de start, de "Paiser Meul" toch een succesvolle zeer bedrijvige periode tegemoet gaat!

2. Pau de Mulder, een belangrijke man in Dommelen.

U kent allen wel de in veel boekjes en folders over molens gebruikelijke passages over de molenaar.

De molenaar, zo heet het vaak, was vroeger een belangrijke figuur in de dorps-gemeenschap.

Met de nadruk op vroeger en was.

En nu moet het gezegd, het heeft er inderdaad lang op geleken dat de mulder, zijn ambacht en ook zijn plaats in de dorpsgemeenschap zouden worden bijgeschreven in het boek van de voltooid-verleden tijd.

Gelukkig staan de zaken er wat dat betreft nu wat gunstiger voor en - mede door de activiteiten van onze Stichting - zal het molenaarsambacht niet geheel in het vergeetboek raken.

Een molenaar, die, het werk van zijn vader voortzettend, zijn ambachtsuitoefening en dus ook zijn molen altijd springlevend heeft gehouden is de hierboven bedoeld mulder Pau van den Eynden, van de Dommelse Watermolen, gelegen bij Valkenswaard in Noord-Brabant.

Het rad van deze molen heeft, afgezien van de noodgedwongen rust tijdens de pas voltooide restauratie, nimmer een periode van buiten bedrijf zijn gekend!

En onmiddellijk na de officiële her-ingebruikstelling van de molen op zaterdag 13 augustus j.l. zal het ene koppel stenen weer gaan malen voor de mengvoeders en zal het tijdens de restauratie weer gereconstrueerde 2e koppel stenen weer af en toe "weit" worden gemalen voor menselijke consumptie.

Alsof er niks aan de hand geweest is... en dat is er ook niet, als je tenminste buiten beschouwing laat dat de molen voordat de werkzaamheden begonnen zowat op instorten stond en dat hij nu een heel nieuw fundament en zijn oorspronkelijke uiterlijk terug heeft.

Tijdens de feestelijkheden op die zaterdag (een waar volksfeest, dat de aanwezige hoofdredacteur van "De Molenaar", dhr. Kloosterman ongetwijfeld zal hebben geïnspireerd tot een lyrische beschrijving in zijn blad) bleek hoezeer deze mulder in zijn dorp wordt gewaardeerd.

Het hele gebeuren draaide in belangrijke mate om Pau de mulder en zijn vrouw Ria.

Nee, in Dommelen is de molenaar een belangrijke figuur in de dorpsgemeenschap!

V.M.

### 3. Waar gemalen wordt, vallen -----roeden!

Roebreuk, vroeger toen het maalbedrijf nog in hoofdzaak met windkracht werd uitgeoefend, een heel nare zaak.

Toen er nog met houten roeden werd gemalen was het, vooral in de herfst, aan de orde van de dag, maar ook de veel duurzamere ijzeren roeden (vroeger geklonken, thans gelast) hebben het eeuwige leven niet. En toch hoorde je er zelden van de laatste tijd.

En dat was niet omdat die roeden doordat de meeste molens stilstonden, niet meer roestten of zo, maar omdat ze, niet bewegend tot 't laatste moment bleven hangen en dan bij een restauratiebeurt voorzichtig uit de askop gepeuterd werden!

Maar thans is het ermee net als met allerlei andere verschijnselen die samenhangen met de malende molen: het komt weer terug. Begin dit jaar maalde molenaar Brassier in Biggekerke een roe af.

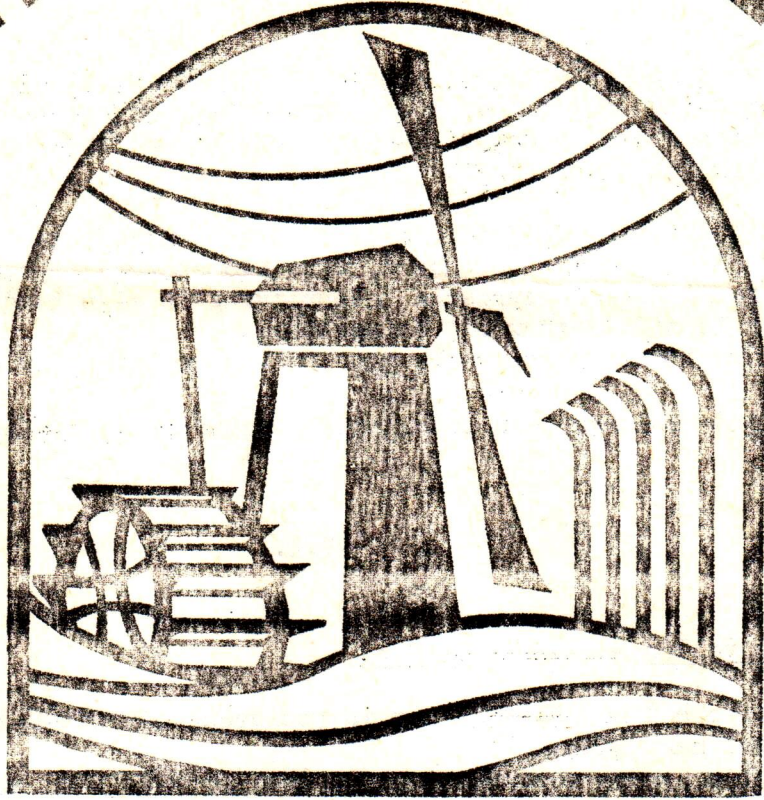
Recenter was dit het geval op de molen "St. Catharina" in Kerkdriel, alwaar molenaar Van Korlaar tijdens het malen een end verspeelde.

Volgens onze zegslieden vloog het stuk roe dwars door het dak van het molenaarshuis en kwam het in de slaapkamer terecht!

Een ouderwets aandoend verhaal. Natuurlijk is het verschijnsel roeubreuk nou niet een van de dingen om het voortbestaan waarvan we het meest zitten te springen.

Maar omdat de veroudering van een stalen molenroe van binnenuit begint en je er niet doorheen kan kijken zal het wel niet de laatste keer zijn geweest. Moge dit voor alle molenaars op windmolens wel een aansporing zijn om nog eens extra hun roeden in de gaten te houden, vooral als ze wat ouder zijn! En laat ze van tijd tot tijd eens doorschuiven in de assekop en goed ontroosten en insmeren met teer of menie.

Ambachtelijk



Korenmolenaarsgilde



Alleen bij het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde aangesloten molenaars mogen dit embleem voeren.

In het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde zijn molenaars verenigd, die volgens eeuwenoude traditie hun wind- of watermolen bedienen.

Als meesters in hun ambacht scherpen zij hun stenen, malen het graan en dragen hun kennis over op gezellen en leerlingen.



## VAN ROE EN RAD TOT LOPER EN LIGGER.

(technische wind-en waterkorenmolenaarswetenswaardigheden)

### 1. Over fokwieken gesproken.

Om met een windmolen goed te kunnen werken en een beste zak meel te malen, is heel wat nodig. En al is een goed gescherpte en mooi strijkende steen al wel een van de belangrijkste zaken, toch is men er niet mee klaar als er daarboven geen perfect lopend gangwerk en buiten geen uitstekend trekkend wiekenkruis zit.

### Trekkracht en regelmatige gang.

Aan dit laatste - van de aandrijfrichting gezien het eerste, overigens - eens wat meer aandacht te besteden. Het kan toch geen toeval zijn, dat de "Bökkers Mölle" in Olst, de "Vier Winden" in Vragender, "De Vrijheid" in Schiedam, "Het Rode Hert" in Oudorp, "De Heimolen" in Borschenhoofd onder Hoeven, de "Sint Anthoniusmolen" te Halsteren, "De Hoop" te Oud-Alblas, "De Arend" te Wouw, "De Hoop" te Wolphaartdijk en -sinds kort- De molen van Brassier te Biggekerke alle op een of twee roeden voorzien zijn van Ir. Fauél's fokwieksysteem-met-regelborden.

Het zijn juist deze molens die de kern vormen van de - zich gestaag uitbreidende groep in bedrijf zijnde korenmolens. Kennelijk is in de praktijk gebleken dat juist dit wieksysteem, met zijn goed werkend regelbordsysteem het meest aan de eisen van de korenmolenaars - trekkracht en een regelmatige gang - tegemoet komt. En het is kennelijk al evenmin toeval dat bij enkele pas gerestaureerde molens met her- inbedrijfstellingsplannen (o.a. Weesp en Cadzand) ook dit wieksysteem werd aangebracht.

Kort na de eerste toepassing van het systeem ontving de uitvinder Ir. P. Fauél een aantal zeer lovende brieven van de molenaars die tot het aanbrengen van fokwieken op hun molen waren overgegaan.

In wezen komen zij neer op hetgeen wij vernamen van molenaar Brassier uit Biggekerke. "Wij malen", zegt Brassier, "nu een paar maanden met die fokken op de buitenroe en het effect is geweldig te merken. De trekkracht van het wiekenkruis is enorm toegenomen. Als je er met je zeilvoering op inspeelt dan houden de kleppen, als ze tenminste goed zijn afgesteld, bij een vlag, de snelheid mooi in de hand en als de wind iets afvalt gaan de kleppen dicht en houdt het kruis toch zijn gang. We kunnen al met minder wind malen dan vroeger en doordat de molen al te malen beter op snelheid blijft schat ik dat we daardoor met die ene roe toch al wel 30-35 o/o meer op de wind kunnen produceren!"

Wij vragen of het nu met die fokken niet veel meer op de vang aankomt.

Brassier: "Als je van mening bent dat je door die kleppen niet meer secuur op de lucht hoeft te letten en dus te laat gaat zwichten, dan wel. Maar je moet evengoed wel molenaar blijven en op tijd ingrijpen en dan zijn er wat dat betreft geen problemen.

Maar nou wat anders, je bovengangwerk daar komt het doordat er zoveel trekkracht wordt ontwikkeld, wel op aan hoor. Mijn bovenwiel was al niet zo best meer, kammen die niet meer goed vast te krijgen zijn en zo, en dat komt nu helomaal wel sterk naar voren. En je moet volgens mij nooit een molen die niet echt in bedrijf is met fokwieken uitrusten want bij storm moet je er beslist goed op letten of alles goed vaststaat en de stormborden eruit zijn en je roeden hebben het wel zwaar te verduren dan."

Waarom wij dan nog toevoegen dat het vernieuwen van heklaten bij het fokwieksysteem zeer makkelijk gaat, en zeker vergeleken bij een stroomlijnneus. Om de regelborden perfect te laten werken, moet natuurlijk aan het mechanisme wel af en toe aandacht worden besteed en vooral de veren moeten goed in de tectyl worden gehouden zodat ze niet kunnen gaan roesten.

Al met al zijn we de overtuiging toegedaan dat de korenmolenaars van Nederland nog heel wat plezier kunnen beleven van de uitvinding van de - thans bejaarde - Ir. Fauél uit Wassenaar!

## 2. Malen met stenen zonder billen?

Al lang hebben molenaars zich het hoofd gebroken over middelen om van het ellendige scherp en of billen af te komen. Men bedacht Bilmachines van allerlei aard, zelscherpende stenen, gatenschersels, "verstelbare" bodemsels en wat al niet meer. Veel hiervan vond slechts bescheiden toepassing. In de eerste plaats bleek niet elke vinding in de praktijk even bruikbaar. In de tweede plaats bleven veel molenaars het oprecht te handwerk met de simpele bilhamer, waarmee al sinds eeuwen, door pure handvaardigheid het goede eindresultaat kon worden bereikt, trouw.

En ook nu nog zien we dat er jongeren zijn die het billen op de gewone manier niet als een "kruis" maar als een "sport" beschouwen.

Anderen echter zoeken verder, naar mogelijkheden om van het billen af te komen. Zo b.v. mulder Joep Sanders in Lieshout, die volgens "De Molenaar" van 8 juli (nr. 27) was gaan experimenteren met het uitslijpen van de bodemsels. Zo'n karwei zal wel wat stof hebben doen opwaaien dunkt ons en niet alleen omdat er toen en nu weer over geschreven wordt! We zijn benieuwd hoe dit zich zal ontwikkelen.

Stenen met gaten chersels, soms ook permanent-stenen genaamd, werden tot nu toe toegepast voor het malen van voedergraan. Voor het uitmalen van consumptiegraan moet men immers over een uitslag nagenoeg zonder scherpe maalkant beschikken en volgens vele molenaars zou een gatensteen, die daar niet aan voldoet, dus voor dat doel ongeschikt zijn.

Maar hoe betrekkelijk al die theorie is bewijzen de experimenten op de windmolen "Nooitgedacht" te Budel en de "Dommelse Watermolen" te Dommelen (in de gemeente Valkenswaard).

Sinds kort ligt op beide molens een koppel "permanent" (gaten) stenen fabrikaat Kees, gemaakt van grove kwarts, zoals dit voor tarwestenen, maar dan met gewoone bilsel, tot nu toe werd toegepast. Op de molen in Budel zou met het malen van Boekweit goede resultaten zijn verkregen, zo vernamen we. Met eigen ogen en vingers (voor de beoordeling van meel in feite de belangrijkste "zintuigen") mochten we constateren, dat in Dommelen de eerste zakken zachte tarwe, gemalen over die gatenstenen - zo waren door de fabrikant voortreffelijk gevlakt en onder de rei afgeleverd - al een behoorlijk uitgemalen meel te zien gaven. We zijn werkelijk benieuwd naar de verdere ervaringen en, indien gunstig, dan wordt een heel stuk bil-theorie zomaar in één keer omver gegooid. Voorlopig wachten we nog even af, ons wel realiserend dat het billen of scherp op de ouderwetse manier juist een wezenlijk kenmerk is van de korenmolenaarstraditie, een kenmerk dat juist het publiek buitengewoon aanspreekt.

p.s. Misschien een goede suggestie voor de werkgroep kwaliteitskontrôle e.d.

(zie elders in dit nummer) om de Dommelse Watermolen bij het malen van de monsters te betrekken?

## 3. Zijdegaas nummer zus en zijdegaas nummer zo.

Al is het minder dan voor volkoren meel, van lieverlee komt er toch ook wel wat meer belangstelling voor bloem die op de molen geproduceerd is. We merken zo hier en daar dat molenaars ergens een 2e hands slag- of centrifugaalbuilje op de kop tikken, opknappen en installeren. Of de buil die al in de molen stond en al tijden werkeloos was, weer schoonpoetsen en opknappen. Dan komt de vraag naar voren welke fijnheid van gaas erop moet. Graag zouden we van degenen onder U die ervaring in dit opzicht hebben, eens vernemen wat zij gebruiken of gebruikten. Wel met vermelding of het om een centrifugaal- dan wel om een slagbuil gaat. U weet ons adres : Parkweg 59, Schiedam. Het zijdegaas is nog steeds leverbaar door :

Kabel Zaandam B.V.

Postbus 13, Zaandam tel. 075-170051

Zijdegaas is nogal duur en kwetsbaar, we weten dat er ooit wel met nylon gaas is geëxperimenteerd. Wat daar de resultaten mee zijn geweest is ons niet bekend, maar ook over berichten daarover houden we ons aanbevolen. Wellicht kunnen we U de volgende keer uitgebreide informatie verstrekken.

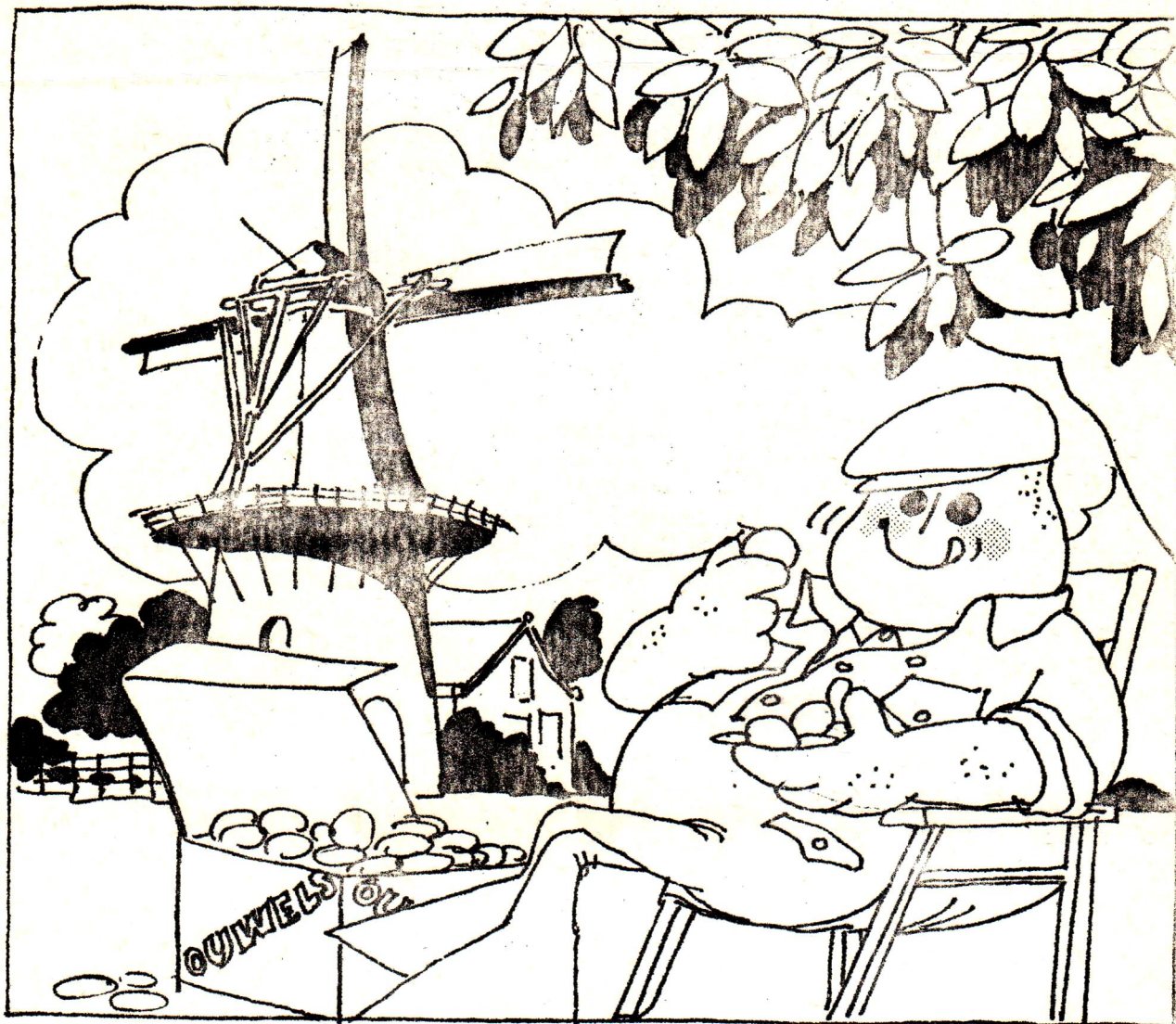
Victor Mulder.

## Eindelijk : Garantie-ouwel-molenbrood!

We zijn er niet weinig trots op dat wij U bij dit nummer een monster kunnen aanbieden van onze molenbrood-garantie-ouweltjes, voorzien van ons wettig gedeponeerde stichtingseembleem.

Want : het meel gemalen op de ambachtelijke manier op onze wind- en watermolens en het brood ervan gebakken, is in trek bij broodconsument en bakker!

En zoals het met zoveel van die zaken gaat, dan storten er zich allerlei malafide lieden op die het louter om een commercieel voordeeltje is te doen en zich van een betrouwbare eerlijke ambachtelijke produktiewijze niks aantrekken. Alleen door hun presentatie wekken zo de indruk dat het om molenmeel en molenbrood gaat, terwijl dat op de keper beschouwd soms helemaal niet het geval is. Dat wordt dan vaak wel net zó handig gedaan dat de bonafide molenaars en bakkers er maar nauwelijks met juridische middelen wat aan kunnen doen.



We kennen daarvan wel een handvol voorbeelden, om maar eens te noemen :

- het geval van die molenaar die nauwelijks enig graan op zijn molen had, hem maar zo zelden, en dan nog voor de prins liet draaien en toch kans zag om aan reformhuizen windmolen-gemalen-volkorenmeel te verkopen. Dat ie zelf weer van een kleine mechanische maalderij betrok.....
- of die bakker die zaken deed met een echte windmolenaar, stapels molenbroodzakken liet drukken met de afbeelding van diens molen en de handtekening van die molenaar erop en dan op een gegeven dag zijn afname stopt en zaken gaat doen met een molenaar die weliswaar een windmolen heeft, maar daar niet mee maalt doch als wederverkoper fungeert van een kleine maalderij. De bakker gaat echter gewoon door met het gebruik van die oorspronkelijke molenbroodzakken.....

- en die molenaar die wel een windmolen heeft, maar zelden of nooit op de wind maalt en voor het gemak zijn molen-meel maar maalt met de elektrisch gedreven maalstoel.....
- verder die bakker die, met een neutraal windmolentje in zijn advertenties een "molenbrood" aanbiedt, zonder dat hij met een of andere wind- of watermolenaar zaken doet en dan, als je hem vraagt van welke molen dat meel dan toch afkomstig is een of ander wazig verhaal ophangt.....
- of die molen-opening waarop je voor wat geld een zakje - feestelijk van opdruk - in handen krijgt met "molenmeel" dat wel zo blank is, met zo weinig, hele grote zemels, dat het verdacht veel weg heeft van overwalsen gemalen fabrieksmeel. En om de feestelijke presentatie te vervolmaken kun je een "molenbroodje" kopen dat gegarandeerd van dat eerder omschreven "molenmeel" is gebakken en dat er al net zo blank van **kruim** uitziet waardoor het wantrouwen tegenover de echtheid van dat molenmeel en molenbrood alleen maar wordt versterkt. In ieder geval werkten hier molenaar en bakker eensgezind samen om de bezoekers te misleiden, slechts enkele deskundigen onder het grote publiek roken lont, wilden de feestvreugde niet bederven en hielden hun mond en ach het ging hier maar om een eenmalige vertoning. Maar toch.....
- en niet te vergeten die bakker die weliswaar enkele baaltjes meel van een echte windmolenaar afnam, maar kans zag om daar een hoeveelheid molenbroodjes van te bakken die een veelvoud was van wat er uit die paar baaltjes te bakken viel.....
- en zo zullen er nog wel meer voorbeelden zijn te geven.

U begrijpt het wel, als dit soort ontwikkelingen die nu weliswaar uitzondering zijn, zich in de toekomst ongestoord zullen kunnen uitbreiden, dan zal er steeds meer kaf onder het koren komen en zal uiteindelijk de consument het gevoel krijgen dat hij grote kans loopt om het maar eens ronduit te zeggen, belazerd te worden. En dan zullen ook de wel betrouwbare molenaars en bakkers, die het woord beroepseer nog hoog in het vaandel hebben geschreven, daar de dupe van worden.

Kortom, de hele "image" van molenmeel en molenbrood zal een verdacht luchtje krijgen en de afzetmogelijkheden zullen als een kaartenhuis in elkaar zakken.

Nu kunnen we daaraan wat doen. Niet door als een bezetene achter mogelijke malafide praktijken aan te trekken. Zoals gezegd worden de zaken meestal wel zo aangepakt dat het uiterst moeilijk zal vallen met juridisch waterdichte bewijzen aan te komen.

Nee, we zullen veel effectiever werken wanneer we ervoor zorgen dat de echte molenaars, die hun produkten op eerlijke manier met die wind- of watermolen malen en de bakkers die een molenbrood leveren dat ook werkelijk van die produkten wordt gebakken en geen onsje molenvreemd meel bevat, zich duidelijk herkenbaar kunnen maken. Dat is de bedoeling van ons embleem dat de bij onze Stichting aangesloten molenaars onder bepaalde voorwaarden mogen voeren.

Dat is ook de bedoeling van de molenbrood-garantie-ouwels die bakkers, welke het meel van die molenaars afnemen in de toekomst eveneens onder bepaalde voorwaarden in afgepaste hoeveelheden bij het meel meegeleverd zullen krijgen en onder het brood kunnen meebakken.

Zo kan het koren zich van het kaf (onder)scheiden en heeft de consument meer zekerheid en zal meer gemotiveerd de betreffende bakkerswinkels betreden.

#### En nu de praktische uitwerking.

Daar Van Haver tot Gort wordt toegezonden aan een groot aantal adressen van wind- en watermolenaars en andere belangstellenden, en de kring van bij de Stichting aangesloten molenaars thans nog heel wat kleiner is, en een aantal daarvan niet tot het voeren van het embleem gerechtigd is kunnen we over de praktische uitwerking alleen de groep molenaars die aan de voorwaarden tot het voeren van het Stichtingsembleem voldoen hierover uitgebreid informeren.

Deze molenaars ontvangen als bijlagen bij dit nummer van Van Haver tot Gort :

- a) het adres, en andere informatie over de fabrikant die de ouwels maakt, en waarmee is overeengekomen dat deze de ouwels slechts levert aan die molenaars waarvan onze secretaris hem heeft bericht dat zij tot het voeren van het embleem gerechtigd zijn en verder, om naar hun bakkersklanten door te zenden, in voldoende aantallen :
- b) begeleidende brieven ter introductie van de ouwels.
- c) extra exemplaren van dit nummer van Van Haver tot Gort om tegelijk met de brieven eveneens ter nadere toelichting aan die bakkers te kunnen zenden.
- d) het daarbij behorende aantal extra monster-ouwels
- e) eveneens mee te zenden verklaringen inzake de voorwaarden betreffende de toepassing van de ouwels door de bakkers (per bakker één exemplaar voor de bakker zelf, en één exemplaar om ondertekend door die bakker aan de molenaar te retourneren) en verder :
- f) om eveneens aan de bakkers toe te zenden (twee per bakker), een voldoende aantal bladen met een vergrote afbeelding van het ouwel en de korte omschrijving (karakterschets) van de bij het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde aangesloten molenaars. (zie pag.8)  
Dit om de bakkers behulpzaam te zijn bij de grafische voorbereiding van de introductie van de ouwels bij hun klantenkring d.m.v. advertenties, affiches etalagemateriaal e.d.
- g. een voldoende aantal overzichtsstaten om per bakker per aflevering van meel en bloem het aantal meegeleverde ouwels op bij te kunnen houden.

De meeste molenaars die dit pak papier in de bus krijgen zullen zich wel achter de pet krabben en zich afvragen of dat nou wel zo nodig moet die hele papierwinkel. We kunnen ons dat indenken, we hebben het ons zelf ook afgevraagd, maar we ontkomen er niet aan, willen we er tenminste voor zorgen dat de garantie die we met de ouwels en ons embleem willen bieden tenminste zoveel mogelijk waterdicht is. We vragen dus, in Uw eigen belang, om Uw medewerking. Om onnodige problemen te voorkomen hebben wij van onze kant de zaken zoveel mogelijk voorbereid. Sterkte en succes!

- nb :) van de paperassen b), c), e), f) en g) zijn op aanvraag bij het secretariaat bij uitbreiding van de klantenkring extra exemplaren onder betaling van de portokosten e.d., verkrijgbaar.
- 2) nieuwe deelnemers zullen nadat zij hun verklaring inzake de voorwaarden tot het voeren van het Stichtingsembleem hebben ingediend, van het secretariaat paperas a) en de paperassen b), c), e), f) en g) in voldoende exemplaren voor 10 bakkers krijgen toegezonden.

